

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ในปัจจุบันโครงสร้างการผลิตของเศรษฐกิจไทยอยู่ในช่วงของการปรับเปลี่ยนจากการใช้แรงงานเข้มข้นไปสู่การใช้ทุนเข้มข้นมากขึ้น ในขณะที่ข้อมูลด้านแรงงานของประเทศยังไม่ได้มีการจัดเก็บอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะโครงสร้างการจ้างงาน ความต้องการแรงงาน ความขาดแคลนแรงงานโดยสาขาอาชีพ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล เพื่อทำการประมาณการความต้องการแรงงานในระยะกลาง-ระยะยาวต่อไปของกรมการจัดหางาน

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ มีดังต่อไปนี้คือ หนึ่ง เพื่อทำการสำรวจและประมาณการข้อมูลการมีงานทำ ตามมาตรฐานอาชีพในแต่ละสาขาการผลิต ของสถานประกอบการในสาขาอุตสาหกรรมต่าง ๆ สอง เพื่อทำการสำรวจและประมาณการข้อมูลจำนวนแรงงาน ที่ขาดแคลนหรือเกินความต้องการในแต่ละอาชีพของสถานประกอบการทุกประเภทอุตสาหกรรม และ สาม เพื่อประมาณการแนวโน้มความต้องการแรงงานในแต่ละสาขาอาชีพของสถานประกอบการทุกประเภทอุตสาหกรรม ของปี 2541-2545

โดยมีขอบเขตการศึกษาครั้งนี้คือ ทำการสำรวจข้อมูลจากสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป กระจายตามประเภทอุตสาหกรรม (ยกเว้นเกษตรกรรมและหน่วยงานรัฐบาล) ทั่วประเทศ โดยสุ่มตัวอย่างจากจำนวนสถานประกอบการทั้งสิ้น 97,129 แห่ง ตั้งอยู่ใน กทม. 45,744 แห่ง และส่วนภูมิภาค 51,385 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 76 จังหวัด (ข้อมูลจากสถิติแรงงานของกรมสวัสดิการ และคุ้มครองแรงงานปี 2538) โดยมีขนาดตัวอย่าง 5,000 ตัวอย่าง จำแนกตามอุตสาหกรรมจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรมเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ไม่รวมหมวดเกษตรกรรมและหน่วยงานราชการ

จำนวนตัวอย่างที่เก็บได้เบื้องต้นเท่ากับ 5,000 ตัวอย่าง หลังจากทำการบรรณาธิกรแบบสำรวจ พบว่าเหลือ 4,281 ตัวอย่าง ที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ ผลจากการสอบถามผู้ประกอบการ ปรากฏว่า หากจำแนกตามสาขาอาชีพ ภาพรวมของความต้องการแรงงานตลอด 6 ปี(2540-2545) มีจำนวน 5.36 ล้านคน แยกเป็นรายปี ได้ดังต่อไปนี้ ความต้องการแรงงาน ปี 2540 จำนวน 1.26 ล้านคน, ปี 2541 จำนวน 856,981 คน, ปี 2542 จำนวน 816,918 คน, ปี 2543 จำนวน 779,038 คน, ปี 2544 จำนวน 812,853 คน และปี 2545 จำนวน 839,009 คน ทั้งนี้เป็นการคาดประมาณโดยผู้ประกอบการก่อนที่จะมีวิกฤติเศรษฐกิจ

จากการเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ในปี 2539-2540 มีผลกระทบต่อแนวโน้มของความต้องการแรงงานของประเทศไทยในช่วงปี 2540-2545 โดยทำให้เกิดการลดลงของการผลิตสินค้าและบริการ ส่งผลให้ความต้องการแรงงานชะลอตัวลงและ/หรือมีเลิกจ้างงาน ดังนั้นจึงได้มีการใช้ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตมาคำนวณความต้องการแรงงานที่ลดลง และพบว่า ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี 2540 ดังกล่าว ได้ทำให้แนวโน้มความต้องการแรงงานภาคนอกเกษตรชะลอตัวลงเทียบกับแนวโน้มในภาวะปกติ โดยมีความต้องการแรงงานโดยรวมในปี 2540 เท่ากับ 0.29 ล้านคน ปี 2541 จำนวนความต้องการแรงงานมีเพียง 0.034 ล้านคน อย่างไรก็ตามการฟื้นตัวของภาวะเศรษฐกิจในปี 2542 ได้ทำให้ความต้องการแรงงานในปี 2542 เพิ่มขึ้นเป็น 0.628 ล้านคน ทั้งยังเพิ่มสูงเป็น 1.095 ล้านคน และ 1.384 ล้านคน ในปี 2544 และ 2545 ตามลำดับ

สำหรับความต้องการแรงงานที่เพิ่มขึ้นภายใต้ภาวะวิกฤติ ปี 2539-2545 หากจำแนกความต้องการแรงงานที่เพิ่มขึ้นเป็นรายอาชีพ พบว่าตั้งแต่ปี 2539 ถึง 2545 มีหลายอาชีพที่น่าสนใจที่มีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว คือ พนักงานบัญชีและพนักงานรับ-จ่ายเงิน จำนวน 134,493 คน, พนักงานขาย พนักงานขายของหน้าร้าน จำนวน 112,681 คน, พนักงานขับขี้นยนต์ จำนวน 82,126 คน, ช่างปรับ ช่างประกอบเครื่องจักร ช่างทำเครื่องมือ จำนวน 79,730 คน, ผู้ควบคุมการผลิตและหัวหน้างานทั่วไป จำนวน 61,421 คน, ตัวแทนจำหน่ายหน้าหาประกันชีวิต ประกันภัย ซื้อขายอสังหาฯ จำนวน 60,660 คน และ ผู้ปฏิบัติงานในกรรมวิธีการทำอาหารและเครื่องดื่ม จำนวน 51,548 คน

ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย จากการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ และการวางแผนความต้องการแรงงาน โดยอาชีพในระยะกลาง-ยาว ได้แก่

1. กระจายงบประมาณสู่ชนบทมากขึ้นผ่านเครือข่ายของทางราชการและองค์กรภาคเอกชน โดยสนับสนุนเกษตรแบบยั่งยืน อันเป็นเกษตรที่ประสานสอดคล้องกับธรรมชาติ ส่วนเกษตรสมัยใหม่ภาครัฐต้องให้การสนับสนุนการผลิตสินค้าที่ตรงกับความต้องการของตลาด สร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกรและบริษัทเอกชน สำหรับภาคนอกเกษตรทางราชการมีหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์แก่ทั้งผู้หางาน และ นายจ้าง ผ่านสื่อสารมวลชน

2. กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมต้องเป็นตัวเชื่อมระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยเป็นตัวกลางประสานผลประโยชน์และไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง ระหว่างนายจ้างและลูกจ้างอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ในกรณีที่ค่าจ้างสูงหรือต่ำกว่าอัตราค่าจ้างคุณภาพ ซึ่งมีสาเหตุจากความไม่สมบูรณ์ของตลาดแรงงาน รัฐบาลจำต้องเข้าไปแทรกแซงกล่าวคือ ในกรณีที่ค่าจ้างต่ำไปรัฐบาลอาจจำเป็นต้องสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น การเคหะและโรงเรียนรวมถึงปัจจัยพื้นฐานอื่นๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจ หากค่าจ้างสูงกว่าคุณภาพของแรงงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม อาจจำต้องเข้าไปทำการฝึกอบรมในอาชีพและความชำนาญนั้นๆ เพิ่มขึ้น เป็นต้น

4. จัดตั้งระบบข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงานโดยสาขาอาชีพทั้งในระดับประเทศ และระดับจังหวัด เพื่อให้คนได้งานที่เหมาะสม โดยต้องประกอบด้วยข้อมูลความต้องการและความขาดแคลนแรงงานรายอาชีพ ค่าจ้างที่ต้องการรายอาชีพ และค่าจ้างที่นายจ้างจ่ายตามอัตราตลาด